

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny 2010/2011. tanév

Mozgóképkultúra és médiaismeret – DÖNTŐ

Írásbeli feladatok javítókulcsa

1.

Alaposan figyelje meg, majd elemezze a látott részletet, különös tekintettel a formabontó, szokatlan formanyelvi megoldásokra és az ironikus-groteszk ábrázolásmódra!

Megfigyelései, következtetései alapján tervezze meg, hogyan folytatná, majd hogyan fejezné be a filmet!

Adjon címet is a műnek!

Elérhető pontszám: 35pont

Rendelkezésre álló idő: 60 perc

Javítókulcs:

Legalább négy helyes és a film szokatlan-formabontó megfogalmazásának lényegét érintő elemző észrevételért és azok indoklásáért 2-2, de maximum 8 pontot kaphat a versenyző abban az esetben, ha helyesen állapítja meg és érvényes megfigyelésekre alapozva indokolja is az alábbiakat (vagy más, a részletből kiolvasható és alátámasztott észrevételeket):

- *Formabontó dokumentumfilmről van szó (mert szituációs, vagyis előre megtervezett jelenetek, archív, máshonnan (televíziókból) származó vendéganyagok, klasszikus, a filmesek jelenléte során spontán történő események és fikciós-rendezett, sőt rekonstrukciós jelenetek szövetéből áll össze a film);*
- *A film dramaturgiája is szokatlan, amennyibe nem a riasztó süllyedés okait és következményeit feltáró, a felelősöket leleplező vagy az áldozatok ellehetetlenülését, személyes drámáit fókuszba állító narratív alapsémákra épül, hanem a sajátos humorral megfogalmazott örök optimista figura, József karakterére, aki uniós pályázathoz készít videó-mellékletet – minden jel szerint viszont a filmesek inspirációjára (vagyis ebben az értelemben ál-dokumentumfilmet látunk)*
- *A film formabontó annak hangvétele miatt is, mert a drámai helyzet humorral teli – csehes – feldolgozása, a csodavárás, a katasztrófahangulat és a bukolikus falusi idill furcsa egyvelege ritka (bár nem példa nélkül való) a magyar dokumentumfilmes hagyományban*
- *A (kreatív) dokumentumfilm sajátos (és viszonylag ritka) szerzői elbeszélésmódot alkalmaz, a hallható recsegő, ropogó repedések, szétcsúszások, süllyedések, a szakszerű televíziós kommentárok és a falusi élet mindennapjainak közegében a pusztuló falu metaforaként működik, Medgyesbodzás a hasonlóan reménytelen (lecsúszó, süllyedő) helyek (városok, országok) metaforájává válik.*

További 2-2, de maximum 12 pontot kaphat a versenyző, ha érvényesen elemez konkrét képi, hangyi, szerepjátékbeli vagy montázs-megoldásokat (szöveghely, eszköz megnevezése

1 pont, indoklás-értelmezés 1 pont) amelyek az ironikus hangvételt megteremtik, pl. a következők szerint:

- *a dokumentumfilmes beszédmódtól rendszerint idegen az olyan feldolgozás, mint például a tévés stáb érkezése, mely az önálló jelenetként felesleges telefonhívással indul (amelyből megtudhatjuk hogy a tévések csak másnap érkeznek), majd az érkezés-kipakolás - forgatásra indulás villanásszerűen egymásra vágott, csupán jelzésszerű pillanatainak montázsba rendezésével egyben ironikus ítéletet is mond az ilyesfajta – televíziós – hírgyártásról;*
- *a groteszk hangvétel megteremtését segítik Józsi önszubjektív, fekete-fehér snittjei, melyekhez a hitelesítő-értelmező külső snitteket az áltévésék, vagyis a film készítői veszik fel; ezzel a megoldással többszörösen rétegzett (hagyma)héjszerkezet alakul ki - a film (Józsi anyaga) a filmben (a filmbeli tévéstáb által forgatott anyagban) a filmben (a nézőnek bemutatott filmben, a zsebrádiót hallgató falusi bácsi a készülő filmről hallgat riportot) - mindez a rögzítést, a nyilvánosság informálásának értelmét is ironikusan relativizálja;*
- *ironizáló az angol nyelvtudás jelentőségét, a pozitív gondolkodást hangsúlyozó, pályázásra az uniós projekteken való részvételre buzdító karakter ábrázolása, akinek sohasem láthatja a néző az arcát, kiléte nem világos, anonimitása ebben a végtelenül konkrét helyzetben groteszk, mondandója – s nemcsak a marketinges módszerek ide nem illő alkalmazása miatt – hiteltelen;*
- *a falusi ölekbe pottyanó életveszélyes vakolatdarabkák már nem lepnek meg senkit, ezek a snittek úgyszintén erősítik a szöveg ironizáló-groteszk jellegét;*
- *mint a televíziós anyagban hallható, a minisztériumi okos tanácsokon kívül a bodzásiak mást – anyagi segítséget – nem kaptak. Az információ alatt egy üres, sístergő televíziós zajt közvetítő képernyőt (tipikus esete a szerzői beállításnak) mutat a filmkészítő mintegy ironikus kommentárként;*
- *there is no problem, only challenges – próbálja memorizálni, helyesen ejteni Józsi, éjjel, félálomban ismétli, aládúcolt házak mellett a felkelő nap felé futó aprócska kocogó-edző alaklátható eközben a képen – groteszk alkotói gesztusként;*
- *183, mondja az ápolónő Sanyi bácsinak a vérnyomásra, nagyon magas, kontrázik Józsi, aki ép a repedést méri, bármiről van szó, az összefügg a romlással, a betegséggel;*

Amennyiben a versenyző az elemzés során a formanyelv eszközeinek használatát tételesen vizsgálja (látványszervezés, narráció, szerepjáték, montázs) pontot, pontokat csak abban az esetben kaphat, ha nem csupán katalogizálja a képi vagy montázmegoldásokat, hanem azt a látott részlet egészének szempontjából értelmezi is.

*További **8 pontot** kaphat a versenyző, amennyiben a film befejezését az addigi elemzésből következő módon, kreatívan és ötletesen tervezi meg, de a megoldásra maximum csupán 3 pont kapható, ha az uniós pályázatra vonatkozóan a befejezés nem tartalmaz további megoldást (vagyis a versenyző elvarratlanul hagyja a „pályázati szálat”).*

***2 pont** jár a részlet alapján (és a befejezést figyelembe véve is) találó, de legalábbis a filmtől nem idegen címválasztásért.*

*Végül a versenyző **5 pontot** kaphat az elemzés egészének megfogalmazási, nyelvi minőségére, áttekinthető, átgondolt felépítettségére.*

2.

Nézze meg Gaga&Beyoncé *Telephone* című videoklipjét, majd írjon rövid elemző esszét *Újraértelmezi-e Gaga a sztárság fogalmát?* címmel elsősorban a következő hívószavak, szempontok figyelembe vételével: ikon, intertextualitás, szerep, maszk, vallás, erőszak, marketing, narratíva!

Állításait indokolja a látott klip - vagy szükség esetén más, Gaga-klip- motívumaival! Amennyiben szükséges, a feladat megoldásához gyűjtsön anyagot az interneten! Erre 15 perc áll a rendelkezésére.

Elérhető pontszám: 35pont

Rendelkezésre álló idő: 15 perc internetes anyaggyűjtésre + 60 perc esszéíráásra

A versenyző 6 pontot kaphat amennyiben a sztár-fogalom keretében helyesen helyezi el a címszereplőt az alábbiak szerint (vagy más, érvényes ismeretanyag mentén):

- *A versenyző 2 pontot kaphat az esszére, ha abban a celeb és a televíziós személyiség fogalmától megkülönböztetve kezeli a sztár-fogalmát.*
- *További 2 pontot kap a versenyző, ha helyesen ismeri fel, hogy a címszereplő nem tekinthető a klasszikus értelemben vett (mozi)sztárnak sem, amennyiben nem képvisel valamiféle megszilárdult archetípust.*
- *újabb 2 pontot kap a versenyző, amennyiben felismeri, hogy a Gaga-szerep hordozója tömegek számára képes közvetíteni valamiféle sajátos életérzést, viselkedésmódot – márpedig ennyiben a klasszikus mozisztárok rokona.*

A versenyző további 2-2, de maximum 16 pontot kaphat, amennyiben a Gaga-sztárjelenséggel kapcsolatban helyesen kapcsolja be az elemzésbe a megadott szempontokat és a klipet (klipeket), pl. a következők szerint:

- *a Gaga-figura nem tekinthető szó szoros értelmében ikonnak, mert vizuálisan nem fixálódott, ikonográfiája állandóan változik, ugyanakkor emlékeztet arra, mert hasonló-felismerhető attribútumokkal dolgozik pl. (extrém magas sarkú cipők, óriási kalapok, az egész testet befedő különös, bábót formáló anyagok). Gyakran nevezik mégis a popkultúra 21. század eleji „ikonjának”, mintegy az „emblematis alak” értelemben;*
- *a Gaga-jelenség lényege az intertextualitás, a szövegszerű áthallásos idézetek sokasága, itt minden ismerős valahonnan a szürrealistáktól Bowie-ig, Madonnáig. A Telephone c. klip például tele van filmes áthallásokkal (Chicago, Ponyvaregény, Kill Bill – B kategóriás női börtönfilmek és road moviek);*
- *a Gaga-karakter maga a szerep, amelynek a lényege a tulajdonságok nélküliség, a hideg, baljós, emberen-túliség, a karakter egyfajta lyuk-személyiség, amelybe minden rajongó azt (akár saját magát) képzelheti, akit akar (aki gyűlöli az elérhetőséget - szövegszerűen végig pontosan erről szól a Telephone);*
- *a Gaga-karakter alapja a maszk (az eltűzött, önálló lényt konstruáló smink és hajszobrászat – vagyis képzőművészeti hatáselemek) -, ő a láthatatlan ember (ennek jellemző motívuma a különös szemüvegek sora, amely nem segíti, hanem többnyire kizárja a látást, mint a Telephone-klipben is), akiről egyszersmind végtelen számú kép látható – többek között ebben áll a jelenség izgalmas különössége;*

- Gaga – mint számos provokatív elődje Dalitól Madonnáig – sikeresen operál a vallásos érzület számára felháborító, botrányos jelképekkel (angyalszárny; meleg; transzszexualitás)
- a Gaga-szerep (és annak klipekben és koncerteken megjelenő reprezentációi) telítettek az erőszak és a szexualitás steril képeivel, noha semmiféle valós emberi viszonyokat ábrázoló, - vagyis átélhető - erotikát és agressziót nem tartalmaznak (fetisizmus, halál, dance-macabre);
- a Gaga-klipek rendkívül merészen és hatásosan operálnak a direkt termékelhelyezéssel (Polaroid, Virgin, Diet Coke /mint hajcsavaró/), mivel elsősorban nem televíziós forgalmazásra szánták ezeket, hanem netes terjesztésre (betiltásuk így szinte lehetetlen, ezért tartalmaznak számos olyan megoldást, ami a televíziós terjesztésben +18, illetve pokoli drága lenne);
- a Gaga-világot jellemezi a megtervezett, történetként (noha hiányos, töredékes történetként) is nyomon követhető, a klip-formán túlmutató narratíva-építés (a Telephone ott kezdődik, ahol a Paparazzi befejeződött, a gyilkos nő börtönbe kerül).

A versenyző további **5 pontot** kaphat, ha a Gaga-figurában, szerepben, jelenségben valamiféle általános rendezőelvet fedez fel és azt helyesen írja le, például az alábbiak szerint:

- az iróniát – amely lehetővé teszi, hogy a néző elfogadja azt, amit kulturális közege egyébként elfogadhatatlannak tart, de ezzel a posztmodern óta az alkotók is tudatosan élnek), vagy
- azt a tudatos ellentmondást, ami a lázadó, különc, szörny- alak és a zenei stílus és produkció ismerős, sőt közhelyes volta közötti ellentétére épül, vagy
- azt a paradoxont, miszerint Gaga akkor sem ismerős, sőt egyre talányosabb figura, ha végtelen számú képet láthatunk róla.

A helyesen felépített esszészervezetre (állítás, megfigyelések, ismeretek alapján történő érvelés-bizonyítás, konklúzió) 3 pont, a szöveg egészének az esszé problémáját megválaszoló, érvényes és összetett-árnyalt kifejtéséért további 5, összesen **8 pont** adható.